

1-1-2020

Development of Art Activities to Promote Appreciation Values of Southern Handicraft Identity for Youth(การพัฒนากิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน)

Theeti Pruek-Udom

Soamshine Boonyananta

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

Pruek-Udom, Theeti and Boonyananta, Soamshine (2020) "Development of Art Activities to Promote Appreciation Values of Southern Handicraft Identity for Youth(การพัฒนากิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน)," *Journal of Education Studies*: Vol. 48: Iss. 1, Article 6. Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol48/iss1/6>

This Article is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Education Studies by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้
สำหรับเยาวชน

Development of Art Activities to Promote Appreciation Values of Southern
Handicraft Identity for Youth

ธีติ พฤกษ์อุดม¹ และ โสมฉาย บุญญานันต์²

Theeti Pruek-Udom¹ and Soamshine Boonyananta²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ศิลปหัตถกรรมภาคใต้ (2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าเรื่องอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ กลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มเยาวชนจังหวัดสงขลา อายุ 15-25 ปี เครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับอัตลักษณ์และเพื่อพัฒนากิจกรรม คือ (1) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการจัดกิจกรรม best practice (2) แบบสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน (3) แบบสังเกตการจัดกิจกรรมที่มีแนวปฏิบัติที่ดี เครื่องมือวัดคุณภาพของกิจกรรม คือ (1) แบบประเมินเรื่องการเห็นคุณค่า (2) แบบสัมภาษณ์ผู้ร่วมกิจกรรม (3) แบบประเมินความพึงพอใจผู้ร่วมกิจกรรม และ (4) แบบสังเกตพฤติกรรมผู้ร่วมกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ ด้วยสถิติ *t-test dependent* และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบของอัตลักษณ์ที่สำคัญคือ มีการใช้วัสดุธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นภาคใต้ สีสันสดใส ลวดลายได้แรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติในท้องถิ่น 2. กิจกรรมศิลปะที่พัฒนาขึ้นมี 6 กิจกรรม คือ (1) เข็มกลัดจากหนังตะลุง (2) ผ้ายกกระดาน (3) ตกแต่งหม้อสตั้งหม้อ (4) สมุดสวยด้วยลายว่าวเบอร์ อามัส (5) ตกแต่งแหวนด้วยวิธีการทำเครื่องถมเมืองนคร (6) ดำจับปากกาสาธยายานลิเกา ใช้เวลา 2 ชั่วโมงต่อกิจกรรม 3. ผลจากการนำกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ พบว่า เยาวชนที่ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าหลังการทำกิจกรรม ($M = 1.93$) สูงกว่าก่อนทำกิจกรรม ($M = 41.37$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: การเห็นคุณค่า, อัตลักษณ์, งานศิลปหัตถกรรมภาคใต้, กิจกรรมศิลปะ, เยาวชน

Article Info: Received 30 April, 2018; Received in revised form 23 July, 2018; Accepted 15 September, 2019

¹ นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล: matoom_toom9@hotmail.com

Graduate student in Art Education Division, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University Email: matoom_toom9@hotmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อีเมล: soamshhine.b@chula.ac.th

Lecturer in Art Education Division, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University Email: soamshhine.b@chula.ac.th

Abstract

The objectives of this research are (1) to analyze the Identity pattern of southern handicraft and (2) to develop a series of artistic activities to promote the identity of southern handicraft. The target group are youths aged 15-25 in Songkhla province. The research instruments consisted of 2 sets. The first set was to collect information on the values and identities of Southern handicraft and to develop art activities from that information. The first set consists of 3 parts, 1) interviewing best practice activity experts 2) interviewing Southern handicraft experts 3) complete an activity report based on the good practice observations. The second set of research instruments was to assess the quality of the art activity developed. The second set consists of 4 parts 1) Appreciation assessment 2) Participant interview form 3) Post-assessment on the satisfaction 4) Holistic behavioral assessment. The data was then analyzed using descriptive statistics.

The findings revealed that natural materials are available in the southern region and the colors used are particularly bright with decorated patterns inspired by the local nature. A series of activities consists of 6 parts: (1) making brooch from Thai Nang Talung, (2) Making Pah Yok Meung Na-Korn from paper, (3) designing and making patterns on Sa-Ting Moh pottery, (4) Making Beramas pattern on notebook, (5) Making ring by Na-Korn Niello Wares technique, and (6) Design pen pattern by Lygodium. The results of the development trial found that after the youth activity, the average value of the identity in the arts and crafts of the south was higher ($M = 51.93$) than before the activity ($M = 41.37$) at the statistical significance of .05.

Keywords: appreciation values, identity, southern handicraft, art activity, youth

บทนำ

ศิลปหัตถกรรมภาคใต้ถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของไทยที่มีคุณค่า มีอัตลักษณ์ที่ควรแก่การศึกษาหาความรู้อย่างยิ่ง เพราะแสดงให้เห็นถึงสภาพการดำรงชีวิต ขนบประเพณี ความเชื่อความศรัทธาในศาสนา ตลอดจนสิ่งที่เคารพนับถือของผู้คนได้อย่างดี ทั้งยังแสดงให้เห็นการสร้างสิ่งที่สวยงามให้กับเครื่องมือเครื่องใช้ ของแต่ละอย่างในท้องถิ่นด้วย (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544) ศิลปหัตถกรรมภาคใต้มีความโดดเด่นในหลายด้านโดยเฉพาะรูปแบบของสีสันทันที่มีความสดใส เนื่องจาก คนใต้เป็นคนที่มักบุคลิกลักษณะนิสัยที่ร่าเริงจึงส่งผลต่อสีสันทันในงานศิลปหัตถกรรม วัสดุที่ใช้มีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากใช้วัสดุที่มีเฉพาะในท้องถิ่น แบ่งได้เป็น 6 ประเภท ประกอบด้วย 1) งานแกะสลัก 2) งานสาน 3) งานทอ 4) งานหัตถกรรมโลหะ

5) งานเครื่องปั้นดินเผา และ 6) งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น ๆ โดยมีการผนวกเรื่องความเชื่อและศาสนาทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลามที่มีกลิ่นอายของวัฒนธรรมจีนเข้ามาผสมผสานกันเป็นรูปแบบและลวดลายเฉพาะที่สามารถพบได้ในผลงานของศิลปินหัตถกรรมภาคใต้ ถือเป็นอัตลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชาติที่คนในชาติควรซาบซึ้งในคุณค่า และช่วยอนุรักษ์งานศิลปะเหล่านี้ให้คงอยู่สืบไป (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2544) คุณสมบัติเฉพาะหรืออัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมภาคใต้เป็นสิ่งสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่ง สะท้อนให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ประวัติศาสตร์การดำรงชีวิตของท้องถิ่น สะท้อนถึงลักษณะวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่เป็นต้นกำเนิดของวัสดุที่เป็นส่วนสำคัญในการแสดงถึงอัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมภาคใต้ ถ้าศิลปะแขนงใดก็ตามขาดซึ่งอัตลักษณ์และลักษณะเฉพาะถิ่นแล้วจะทำให้ด้อยคุณค่า ขาดความน่าสนใจ และสูญสลายไปในที่สุด (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2538)

ปัจจุบันอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้กำลังจะสูญหายไปกับกาลเวลา เนื่องจากเยาวชนปัจจุบันมีความสนใจและนิยมวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทย ซึ่งเยาวชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ และเป็นบุคคลที่มีศักยภาพในด้านการสืบสาน รวมทั้งเป็นตัวกำหนดอนาคตของสังคมไทยเป็นอย่างมากสามารถสังเกตได้จากผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ ที่มีความรู้ มีฝีมือเชิงช่าง เป็นผู้สืบทอดศิลปะดังกล่าว ถือเป็นกลุ่มบุคคลส่วนน้อยที่มีความรู้ทั้งความเป็นมา วัสดุขั้นตอน กระบวนการในการผลิตและผนวกกับการถ่ายทอดความรู้จะถ่ายทอดความรู้กันในวงแคบเฉพาะแค่กลุ่มลูกหลาน หรือคนสนิทเพียงเท่านั้น ซึ่งหากในอนาคตอาจส่งผลทำให้ศิลปหัตถกรรมภาคใต้สูญหายไปในที่สุด (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544)

การศึกษาเบื้องต้นเรื่องงานหัตถกรรมภายในประเทศไทย พบว่า ปัจจุบันเริ่มมีการให้ความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะในภาคอีสาน ภาคเหนือ และภาคกลาง ได้มีการศึกษาและเผยแพร่อย่างจริงจัง เช่น ในภาคอีสาน มีการทำวิจัยการจัดกิจกรรม การออกแบบลายผ้าทอตามภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการทำกิจกรรมการออกแบบลวดลายสร้างสรรค์บนพื้นฐานวิถีคิดแบบดั้งเดิม ส่งผลให้นักเรียนเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาเดิมของภาคอีสาน (อลสิณา อนันตะอาด, 2556) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาคุณค่าศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคอีสานตอนล่าง ส่งผลให้เกิดแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์ศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคอีสานตอนล่างแก่คนรุ่นหลังต่อไป (ศักดา บุญยิต, 2546) นอกจากนี้ จากงานวิจัยการศึกษาคุณค่า

ในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้ ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปะกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ (อัญจรากุล ทองรอด, 2552) พบว่า ศิลปะหัตถกรรมภาคใต้ยังไม่เป็นที่โดดเด่น หัตถกรรมส่วนใหญ่เน้นในด้านการซื้อขาย การตลาดมากกว่า ผู้คนไม่ได้รับรู้ในคุณค่าของอัตลักษณ์ของความงามในส่วนนี้ทำให้เกิดความนิยมน้อยลง ควรมีการสืบสาน หรือให้ความสำคัญมากขึ้นในเรื่องของการเห็นคุณค่าในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้ และให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้ จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเบื้องต้น โดยอาจารย์พฤทธิพงษ์ พุฒขาว อาจารย์ สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ได้ให้ความเห็นว่า ทางภาคใต้มีการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมทางการศึกษาน้อย โดยส่วนใหญ่ภาคใต้จะเน้นรูปแบบกิจกรรมในการส่งเสริมการส่งออก การสร้างอาชีพให้บุคคลในท้องถิ่น รวมทั้งเน้นเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการออกแบบให้มีความทันสมัย เมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย จึงควรมีการจัดกิจกรรมศิลปะที่สามารถช่วยนำเสนอเรื่องอัตลักษณ์ในงานศิลปะหัตถกรรมของภาคใต้ (พฤทธิพงษ์ พุฒขาว, การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มีนาคม 2560) ซึ่งการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งในการสอนศิลปะ สามารถทำให้เกิดความซาบซึ้ง เนื่องจากกิจกรรมเป็นสื่อในการเรียนการสอน (นิรมล ตีรณสาร, 2525) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะควรมีการเชื่อมโยงความคิดไปสู่ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม วัฒนธรรมอันดีงาม รวมทั้งการประเมินคุณค่าผลงานของตนเองและผู้อื่น กระตุ้นให้เกิดความอยากเรียนรู้อย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ จากความคิดที่มีคุณค่าไปสู่การปฏิบัติ และการเห็นคุณค่าของผลงานไปสู่ความซาบซึ้ง (Libby, 2000)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาการพัฒนาจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่า เรื่องอัตลักษณ์ในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน ซึ่งจะเน้นในเรื่องของการทำกิจกรรมศิลปะที่ทำให้เยาวชนผู้ร่วมกิจกรรมศิลปะได้เห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้ ร่วมส่งเสริมให้กับเยาวชนคนรุ่นหลังของไทยได้ตระหนักถึงคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้ การได้เรียนรู้จากกิจกรรมศิลปะที่เข้าใจง่ายของทั้ง 6 กิจกรรมที่มาจากการศึกษาอัตลักษณ์ของงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้เบื้องต้น แต่ละกิจกรรมทำให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน สามารถส่งเสริมคุณค่าความสำคัญของ ของอัตลักษณ์ในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้
2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าเรื่องอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลและสังเคราะห์เอกสาร หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้
2. สัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านเรื่องรูปแบบของอัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้
3. วิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้
4. นำการวิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง
5. นำการวิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ ไปเชื่อมโยงกับการพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลและสังเคราะห์เอกสาร หนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้
2. สังเกตกิจกรรมและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ best practice และสัมภาษณ์

ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมภาคใต้แต่ละประเภท ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้

3. พัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

4. นำชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชนให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสม

5. ทดลองกับผู้ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำผลมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสม

ระยะที่ 3 ผู้วิจัยนำกิจกรรมที่ปรับปรุงแล้ว มาทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเยาวชนในท้องถิ่นจังหวัดสงขลาที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี จำนวน 30 คน โดยได้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอาสาสมัครที่มีความสนใจในการทำกิจกรรม และสามารถเข้าร่วมได้ครบ 6 กิจกรรม ภายในระยะเวลาของการทดลอง 2 วัน โดยมีขั้นตอนในการทดลองเก็บข้อมูลดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ก่อนการทำกิจกรรม สอบถามและสัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่ออัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้

2. เริ่มการทดลองปฏิบัติกิจกรรม 6 กิจกรรม ใช้เวลา 2 วัน วันละ 3 กิจกรรม กิจกรรมละ 2 ชั่วโมง ระหว่างการทำกิจกรรมผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของผู้ร่วมกิจกรรม หลังทำกิจกรรมครบทั้ง 6 กิจกรรม ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรม รวมทั้งการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินคุณภาพของกิจกรรมที่จัดขึ้น นำข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบวัดและแบบประเมิน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t -test (dependent samples) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

นำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

การพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน ผู้วิจัยได้นำเสนอออกเป็น 3 ตอน ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้

ผลการวิเคราะห์อัตลักษณ์ของศิลปะหัตถกรรมภาคใต้ ที่ได้จากการศึกษาข้อมูลและสังเคราะห์เอกสาร หนังสือ บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เรื่องอัตลักษณ์ของงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้แต่ละประเภทจากปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้สามารถแบ่งได้เป็น 6 ประเภท โดยเลือกตัวอย่างงานศิลปะหัตถกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของภาคใต้ในประเภทนั้น ๆ วัสดุหลักที่ใช้ในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้ และการบรรยายอัตลักษณ์ภายในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้ (ตาราง 1)

ตาราง 1

ตารางสรุปการวิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ในงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้

ประเภทของงานศิลปะหัตถกรรมภาคใต้	งานศิลปะหัตถกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของภาคใต้	วัสดุหลักที่ใช้	อัตลักษณ์ภายในงานศิลปะหัตถกรรม	
			ลวดลาย	สีสันทัน
งานแกะสลัก	หนังสกลุง 	หนังวัวหรือหนังควาย ที่มีความบาง โปร่งแสง	ใช้ลายไทย โดยเฉพาะลายประจำยาม ที่มีการตัดทอน ใช้การซ้ำเป็นรูช่องแสง	สีสันทัน เน้นสีที่ตัดกันอย่างชัดเจน
งานทอ	ผ้ายกเมืองนคร 	เส้นไหมแท้ ดิ้นเงินและดิ้นทอง	ใช้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติ ประกอบด้วยลายดอกพิกุล ลายกรวยเชิง	เน้นสีสด ใช้คู่สีที่ตัดกัน มีการใช้ทองเพิ่มมูลค่า

ตาราง 1 (ต่อ)

ตารางสรุปการวิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้

ประเภทของงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้	งานศิลปหัตถกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของภาคใต้	วัสดุหลักที่ใช้	อัตลักษณ์ภายในงานศิลปหัตถกรรม	
			ลวดลาย	สีสันทัน
งานเครื่องปั้นดินเผา	เครื่องปั้นดินเผาสีหม้อ 	ดินเหนียว อำเภอบางกรวย	ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติรอบตัวมาตัดทอน ใช้การขูดขีดลาย	ผิววัสดุมีสีสด โดดเด่น สีส้มถึงแดงสด
งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น ๆ	ว่าวเบอร์อามัส 	กระดาษโลหะ กระดาษสีสดใส และไม่ใฝ่เหลา	เน้นลวดลายพรรณพฤกษา ลวดลายมีความคมชัด ประณีต	เน้นสีสันทันสดใส สีสะท้อนแสง และ การใช้การตัดกัน เน้นจุดเด่นที่สีทอง
งานหัตถกรรมโลหะ	เครื่องถมเมืองนคร 	เงิน ทอง และเงินเคลือบทอง ยาถม	ลวดลายเน้นความคมชัดของลวดลายใช้ลายแบบไทยเดิม 	เน้นการตัดกันของสียามที่เป็นสีดำและสีโลหะแต่ละชนิดที่ถ่มลงไป
งานจักสาน	เครื่องจักสานย่านลิเภา 	ย่านลิเภา สีดำและน้ำตาล	เป็นลายไทยตัดทอนเน้นรูปร่างเรขาคณิต 	สีตัดกัน ใช้สีของวัสดุเดิม คือ ย่านลิเภา

ผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปะทัศนกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชนด้วยการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ best practice การสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปะทัศนกรรมภาคใต้ และการสังเกตกิจกรรมตัวอย่างผ่านแบบสังเกตการณ์จัดกิจกรรม best practice โดยมีผลดังนี้ การจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปะทัศนกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน การสร้างสรรค์กิจกรรมควรเป็นกิจกรรมที่มีความสนุกสนาน ควรเน้นเรื่องของผลงานที่ทำ เป็นชิ้นงานที่สามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของเยาวชน โดยสอดแทรกอัตลักษณ์ของศิลปะทัศนกรรมภาคใต้แต่ละประเภทลงไปในแต่ละกิจกรรมทำให้เยาวชนสามารถจับต้อง เห็นและสัมผัสและเข้าถึงได้ง่าย ในการปฏิบัติกิจกรรมผู้สอนควรสร้างแรงจูงใจที่ดีก่อนการทำกิจกรรม สอบถามพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับเยาวชนผู้ร่วมกิจกรรม มีการอธิบายเนื้อหาเข้าใจง่ายกระชับได้ใจความในการสร้างสรรค์ผลงานเยาวชนควรมีพื้นที่ในแสดงความเป็นตนเองซึ่งจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่า สำหรับองค์ประกอบในการจัดกิจกรรมที่สำคัญในการทำกิจกรรมประกอบด้วย ผู้ร่วมกิจกรรมที่เป็นเยาวชนที่มีอายุ 15-25 ปี ผู้สอนที่สามารถอธิบายเนื้อหาอย่างกระชับ เข้าใจง่าย และสามารถทำให้ผู้ทำกิจกรรมมีความเพลิดเพลินตลอดการทำกิจกรรม สถานที่ในการทำกิจกรรม ควรเป็นสถานที่ที่เปิดโล่งมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก แสงส่องถึง เหมาะกับการทำกิจกรรมที่สามารถเคลื่อนไหวและพูดคุยแลกเปลี่ยนได้อย่างสะดวก อุปกรณ์ควรมีความเหมาะสมกับกิจกรรม สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของงานศิลปกรรมแต่ละประเภท เหมาะสมกับเยาวชน ทั้งเวลาในการทำกิจกรรมและปลอดภัยต่อการปฏิบัติกิจกรรมสำหรับเยาวชน ควรมีการนำวัสดุตั้งเดิมมาสอดแทรกในวัสดุที่ใช้ในการทำกิจกรรม เวลาในการทำกิจกรรมที่เหมาะสม คือ 2 ชั่วโมงต่อกิจกรรม ในขั้นของการปฏิบัติควรประกอบด้วยสามขั้นหลัก ซึ่งประกอบด้วย ขั้นนำ คือ การสร้างแรงจูงใจด้วยการซักถามพูดคุย การให้ความรู้เรื่องอัตลักษณ์และที่มาของศิลปะทัศนกรรมแต่ละประเภท ขั้นปฏิบัติ วิธีการทำกิจกรรมควรเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อนเหมาะสมกับเวลา เหมาะสมกับประเภทของอัตลักษณ์ในงานศิลปะทัศนกรรมภาคใต้ ขั้นสรุป ควรประกอบด้วยเก็บรวบรวมผลงานที่เสร็จแล้ว มีการสรุปการจัดกิจกรรมและอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของผู้เรียนโดยสอดแทรกเรื่องราว

ของคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมแต่ละประเภท

ตอนที่ 2 การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่า เรื่อง อัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

การวิเคราะห์รูปแบบของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดี การสังเกตกิจกรรมตัวอย่างผ่านแบบสังเกตการณ์จัดกิจกรรม best practice และการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมภาคใต้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ ทำให้ได้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน ผู้วิจัยกำหนดให้จัดกิจกรรมระยะเวลา 2 วัน วันละ 3 กิจกรรม กิจกรรมละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมเข็มกลัดจากหนังตะลุง 2) กิจกรรมผ้ายกกระดาษ 3) กิจกรรมตกแต่งหม้อสHINGหม้อ 4) กิจกรรมสมุดสวยด้วยลายว่าวเบอร์อามัส 5) กิจกรรมตกแต่งแหวนด้วยวิธีการทำเครื่องถมเมืองนคร 6) กิจกรรมด้ามจับปากกาสาขาน่านลิเภา สามารถสรุปกิจกรรมเบื้องต้น ได้ดังนี้ (ตาราง 2)

ตาราง 2

ชุดกิจกรรม

ลำดับ	ชื่อกิจกรรม	คำอธิบายกิจกรรม	ภาพประกอบ
1	กิจกรรมเข็มกลัดจากหนังตะลุง	เป็นการต่อกลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ที่ตัดทอนมาจากรูปหนังตะลุงดั้งเดิมมาประกอบกัน เป็นเข็มกลัดที่สวยงาม	
2	กิจกรรมผ้ายกกระดาษ	เป็นนำชิ้นส่วนของลายผ้ายกจากกระดาษมาลงสีให้สวยงามแล้วเรียงให้ถูกต้องตามรูปแบบของอัตลักษณ์ของผ้ายกเมืองนคร	
3	กิจกรรมตกแต่งหม้อสHINGหม้อ	เป็นการนำลวดลายดั้งเดิมมาตกแต่งตามความต้องการบนหม้อสHINGหม้อ ด้วยการทาบ การกลายให้สวยงาม	

ตาราง 2 (ต่อ)

ชุดกิจกรรม

ลำดับ	ชื่อกิจกรรม	คำอธิบายกิจกรรม	ภาพประกอบ
4	กิจกรรมสมุดสวยด้วยลายว่าว เบอร์-อามัส	เป็นกิจกรรมแกะกระดาษตาม ลวดลายและรูปแบบของว่าวเบอร์ อามัส เพื่อการตกแต่งปกสมุดให้ สวยงามน่าสนใจ	
5	กิจกรรมตกแต่งแหวนด้วยวิธี การทำเครื่องถมเมืองนคร	เป็นการนำอัตลักษณ์เรื่องของสีเส้น และลวดลายที่โดดเด่นและวิธีการทำ เครื่องถมเมืองนครมาสร้างสรรค์เป็น แหวนที่สวยงาม	
6	กิจกรรมด้ามจับปากกาสา นย่านลิเภา	เป็นการสร้างลวดลายบนด้ามจับ ปากกา เพื่อแสดงถึงความงามที่เป็น อัตลักษณ์ของการสาขาย่านลิเภา รวมทั้งช่วยให้จับปากกาได้กระชับ และถนัดมือมากขึ้น	

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าเรื่องอัตลักษณ์ในงาน ศิลปหัตถกรรมภาคใต้

1. ผลการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้

การเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ของเยาวชน ผู้วิจัยประเมิน การเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ของเยาวชนผ่านการใช้เครื่องมือ ประกอบด้วย แบบประเมินการเห็นคุณค่า โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การเห็นคุณค่า ก่อนและหลังทำกิจกรรมและการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อวิเคราะห์ การเห็นคุณค่าของเยาวชนหลังการทำกิจกรรม ผลจากการประเมินมีดังนี้

1.1 ผลการประเมินการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาค ใต้ของเยาวชน

การประเมินการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ ของเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมครบทั้ง 6 กิจกรรม ผ่านการประเมินพบว่า ก่อนร่วมกิจกรรมเยาวชน มีค่าเฉลี่ยการเห็นคุณค่าอยู่ในระดับเห็นด้วย ($M = 41.37$) หลังการร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย การเห็นคุณค่าเพิ่มขึ้น อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ($M = 51.93$) เมื่อทดสอบแล้วพบว่า

ค่าเฉลี่ยระดับการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์เยาวชนหลังการทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนการทำกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 (ตาราง 3)

ตาราง 3

ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ของเยาวชนของเยาวชนที่ร่วมกิจกรรม

	M	N	SD	t	p
ก่อนร่วมกิจกรรม	41.37	30	3.60		
หลังการร่วมกิจกรรม	51.93	30	3.10	59.58	.00

1.2 ผลจากการสัมภาษณ์เยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อประเมินการเห็นคุณค่าหลังการทำกิจกรรม พบว่า ผู้ร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจและเห็นคุณค่าในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ มีความภูมิใจ และต้องการที่จะอนุรักษ์อัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้ให้คงอยู่ต่อไปเนื่องจากมองว่าเป็นงานที่มีความประณีตและบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของคนใต้ได้อย่างดี

2. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ของเยาวชน

ผู้วิจัยประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมผ่านการใช้เครื่องมือ ซึ่งประกอบด้วยแบบประเมิน กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าเรื่องอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ของเยาวชนและแบบสังเกตพฤติกรรมของเยาวชนในการทำกิจกรรม โดยมีผลการประเมิน ดังนี้

2.1 ผลจากการประเมินกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าเรื่องอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ของเยาวชนที่ร่วมกิจกรรม

จากการประเมินความพึงพอใจของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมผ่านแบบประเมินพบว่า ในภาพรวมผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด ($M = 4.57$) โดยเมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดพบว่า ในด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเห็นว่า กิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ในเรื่องกิจกรรมที่จัดขึ้นช่วยให้เห็นคุณค่าในระดับพอใจมากที่สุด ($M = 4.76$) รองลงมา คือ กิจกรรมที่จัดขึ้นช่วยให้เข้าใจ

รูปแบบของอัตลักษณ์อยู่ในระดับพอใจมากที่สุด ($M = 4.69$) ส่วนในด้านความพึงพอใจที่มีต่อองค์ประกอบในกิจกรรมพบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเห็นว่า สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม มีระดับความพึงพอใจในระดับพอใจมากที่สุด ($M = 4.69$) รองลงมา คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด ($M = 4.62$) ในส่วนของความพึงพอใจด้านการบริหาร พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีระดับการเห็นคุณค่าของเรื่องอัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมภาคใต้ที่ระดับพอใจมากที่สุด ($M = 4.86$) รองลงมา คือ ความพึงพอใจในภาพรวมของโครงการที่ระดับพอใจมากที่สุด ($M = 4.79$)

2.2 ผลจากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้

ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพฤติกรรมเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมพบว่าพฤติกรรมของผู้ร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจ สามารถตอบคำถามจากการบรรยายเรื่องอัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมภาคใต้แต่ละประเภทได้อย่างชัดเจน มีความมั่นใจในการนำข้อมูลที่ได้รับจากการบรรยายเพื่อลงมือในขั้นปฏิบัติ ให้ความสนใจ ทำให้จัดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องแม่นยำ มีความสุขในการทำกิจกรรม โดยสังเกตจากการพูดคุย หัวเราะและรอยยิ้มของผู้ร่วมกิจกรรม เมื่อผลงานเสร็จ ผู้ร่วมกิจกรรมมีความภาคภูมิใจต่อผลงานของตนเอง สามารถนำเสนอผลงานของตนเองได้อย่างดี และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมกิจกรรมด้วยกัน

อภิปรายผล

การพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ศิลปหัตถกรรมภาคใต้ถือเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของไทยที่มีคุณค่า มีลักษณะเฉพาะ มีอัตลักษณ์ที่ควรแก่การศึกษาหาความรู้อย่างยิ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะตัวของภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ เอกวิทย์ ญ กลาง (2544) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมภาคใต้ได้แสดงให้เห็นถึงสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละท้องถิ่น สภาพการดำรงชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อความศรัทธาในศาสนา ทั้งยังแสดงให้เห็นลักษณะนิสัยการสร้างสิ่งที่สวยงามให้กับเครื่องมือเครื่องใช้ ของแต่ละอย่างในท้องถิ่นด้วย ศิลปหัตถกรรม

ภาคใต้ มีรูปแบบของอัตลักษณ์ ประกอบด้วยสีสัน คือ การเลือกใช้สีสันที่มีความสดใส มีการใช้สีคู่ตรงข้ามทำให้เกิดการตัดกันของสีชัดเจน และ ลวดลายที่เป็นอัตลักษณ์ ซึ่งลวดลายได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติที่เกิดในท้องถิ่นของภาคใต้ เช่นเดียวกับ ทรงคุณ จันทจร และคณะ (2552) ที่กล่าวว่า ลวดลายที่ปรากฏในศิลปหัตถกรรมภาคใต้ เป็นการนำเอาทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นแรงบันดาลใจทำให้เกิดลวดลาย รวมทั้ง ลายไทยเดิม โดยนำมาตัดทอนเป็นรูปร่างเรขาคณิต หรือการนำมาผนวกเข้ากับความเชื่อทางศาสนาโดยเฉพาะศาสนาอิสลาม โดยมีรายละเอียดการสรุปรูปแบบอัตลักษณ์ของศิลปหัตถกรรมของภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย 6 ประเภท โดยศิลปหัตถกรรมภาคใต้แบ่งประเภทตามวิธีการสร้างสรรค์ผลงานและการใช้วัสดุที่มีเฉพาะในท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ประชิต สุกุณะพัฒน์ และคณะ (2548) ที่กล่าวว่า ศิลปหัตถกรรมภาคใต้ เป็นงานประดิษฐ์ที่สร้างขึ้นและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งประกอบด้วย 1) งานแกะสลัก (หนังตะลุง) วัสดุที่ใช้ในการทำหนังตะลุง คือ หนังวัวหรือหนังควาย อัตลักษณ์ที่โดดเด่น คือ ใช้ลายไทยที่มีการตัดทอน ใช้การซ้ำของลวดลาย โดยสร้างลวดลายจากการตอกเป็นรูให้แสงลอดผ่านแสง มีสีสันสดใส เน้นสีที่ตัดกัน 2) งานสาน เครื่องจักรสานของภาคใต้ (เครื่องจักรสานจากย่านลิเภา) วัสดุที่ใช้ คือ ย่านลิเภา อัตลักษณ์เครื่องจักรสานย่านลิเภา มีลวดลายเป็นลายไทยตัดทอน เน้นรูปร่างเรขาคณิต โดยใช้สีตัดกันของสีดำและสีน้ำตาล ใช้สีของวัสดุเดิม 3) งานทอ (ผ้ายกเมืองนคร) วัสดุที่ใช้ คือ เส้นไหมและด้ายทอง อัตลักษณ์ของผ้ายกเมือง คือ ใช้การประยุกต์ลายจากธรรมชาติ มาตัดทอน เน้นสีสด ใช้สีที่ตัดกัน มีการใช้ทองในการมูลค่าให้กับงานทอผ้ายกเมืองนคร 4) งานหัตถกรรมโลหะ (เครื่องถมเมืองนคร) วัสดุที่ใช้ประกอบด้วย โลหะมีค่า ยาถม มีอัตลักษณ์ของเครื่องถมเมืองนคร คือ ลวดลาย เน้นความคมชัดของลวดลาย ใช้ลายแบบไทยเดิม เน้นการตัดกันของสียาถมที่เป็นสีดำและสีโลหะแต่ละชนิดที่ถมลงไป 5) เครื่องปั้นดินเผา (เครื่องปั้นดินเผาสีทิงหม้อ) วัสดุที่ใช้ คือ ดินเหนียว อัตลักษณ์ คือ ได้แรงบันดาลใจจากธรรมชาติรอบตัวมาตัดทอน ผิววัสดุมีสีสด โดดเด่น 6) งานประดิษฐ์ด้วยวัสดุอื่น ๆ (ว่าวเบอร์อามัส) วัสดุที่ใช้ประกอบด้วย กระดาษและไม้ไผ่เหลา อัตลักษณ์ คือ ลวดลาย เน้นลวดลายพรรณพฤกษาโดยใช้การเลื้อยของลายปัตตานีแบบไทยผสมมาลายู ลวดลายมีความคมชัด ละเอียดประณีต ใช้สีสันสดใส สีสะท้อนแสงโดยเฉพาะสีทอง ซึ่งการทราบถึงรูปแบบของอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรม

ภาคใต้ ผนวกกับการเข้าใจถึงโครงสร้างที่เหมาะสมกับการพัฒนาจิตรกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ทำให้สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรมศิลปะ เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน โดยประกอบด้วย 6 กิจกรรม คือ 1) กิจกรรมเข้มกลัดจากหนังตะลุง 2) กิจกรรมผ้ายกกระดาษ 3) กิจกรรมตกแต่งหม้อสทิงหม้อ 4) กิจกรรมสมุดสวยด้วยลายว่าวเบอร์อามัส 5) กิจกรรมตกแต่งแหวนด้วยวิธีการทำเครื่องถมเมืองนคร และ 6) กิจกรรมด้ามจับปากกาสาขานยานลิเกา โดยใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรม 2 วัน วันละ 3 กิจกรรม กิจกรรมละ 2 ชั่วโมง ลักษณะของกิจกรรมที่ออกแบบขึ้น จะมีความเหมาะสมกับวัยของกลุ่มเป้าหมาย ตรงตามจุดประสงค์ของวิจัย มีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนที่เหมาะสม โดยเวลาใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 2 ชั่วโมง ผู้สอนต้องมีความเข้าใจหลักการจัดกิจกรรมเรื่องการเห็นคุณค่าที่ ต้องสร้างบรรยากาศที่ดี ทำให้ผู้เรียน คล้อยตาม สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ เลือกสถานที่ที่เหมาะสม ใช้สถานที่ที่เปิดโล่ง ไม่เป็นทางการ ไม่ทำให้ผู้ทำกิจกรรมเกิดความเครียด มีความผ่อนคลายช่วยให้ผู้ร่วมกิจกรรมกล้าแสดงออกในการทำกิจกรรม ใช้สื่อการสอนที่เป็นของจริง ทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสจริง เกิดประสบการณ์ในทุกด้าน อุปกรณ์ต้องมีความพร้อมครบครัน ใช้อุปกรณ์ที่ทำจากวัสดุในท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบ ช่วยให้ผู้ทำกิจกรรมมีความเข้าใจและปฏิบัติกิจกรรมอย่างคล่องแคล่วไม่ติดขัด ในช่วงของการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ชี้้นำก่อนการเข้าสู่กิจกรรมเป็นขั้นที่ช่วยสร้างแรงจูงใจ เป็นจุดเริ่มต้นทางความรู้สึก (motivation) เช่น การพูดคุยซักถาม เรื่องเกี่ยวความรู้ของศิลปหัตถกรรมแต่ละประเภท รูปแบบของอัตลักษณ์ที่สำคัญนั้น เป็นขั้นที่ช่วยสร้างความมั่นใจ (confidence in one's ability to express with art media) การอธิบายใช้รูปแบบของกิจกรรม สร้างความเข้าใจด้วยการให้ความรู้ทางศิลปะ มีการอธิบายวิธีการทำดั้งเดิม ด้วยการเห็นตัวอย่างจากของจริง (knowledge of art and process and procedures) ใช้การสอนแบบการสอนแบบสาธิตตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Michael (1983) ประกอบด้วย 1) ชี้้นำ เป็นขั้นสร้างแรงจูงใจ 2) ขั้นปฏิบัติ เป็นกระบวนการทางศิลปะ (art process) เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการสัมผัสของผู้ทำกิจกรรม ที่ได้สัมผัสวัสดุจริง 3) ขั้นสรุป เป็นขั้นที่ฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถในการแสดงออก และการอธิบายถึงความสามารถของตนเอง ความพึงพอใจด้านสุนทรียศาสตร์ ช่วยสร้างความภูมิใจให้กับผู้ร่วมกิจกรรมหลังจากการทำกิจกรรม ในการบูรณาการเอาความรู้ด้านอัตลักษณ์ของศิลปะ

พื้นถิ่นภาคใต้เข้ากับกิจกรรมศิลปะปฏิบัติที่เยาวชนทั่วไปสามารถปฏิบัติตามได้ และช่วยให้ผู้ทำกิจกรรมเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าและความงามของศิลปหัตถกรรมภาคใต้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤตล จิตสกุล (2554) ที่มีข้อค้นพบว่า การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาและการรับรู้ถึงคุณค่าการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมผ่านการทำกิจกรรมศิลปะ นอกจากนี้ วิธีการการใช้กิจกรรมทางศิลปะเป็นสื่อในการถ่ายทอดและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้ร่วมปฏิบัติกิจกรรม เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ศิลปหัตถกรรมภาคใต้ที่เป็นกระบวนการสำคัญของชุดกิจกรรม เช่นเดียวกับชุดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชนที่ครอบคลุมทุกประเภทของศิลปหัตถกรรมภาคใต้ทั้ง 6 ประเภท ที่เยาวชนสามารถปฏิบัติและเรียนรู้ได้ง่าย สามารถทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้ และเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ผ่านการปฏิบัติกิจกรรมที่ออกแบบขึ้น

ผลการทดลองใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ พบว่าระดับการเห็นคุณค่าของเยาวชนสูงขึ้นหลังทำกิจกรรม เยาวชนผู้ร่วมกิจกรรม มีความเข้าใจและเห็นคุณค่าในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้ มีความภูมิใจ และต้องการที่จะอนุรักษ์อัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้ให้คงอยู่ต่อไป เนื่องจากมองว่าเป็นงานที่มีความประณีตและบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของคนใต้ได้อย่างดี ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถอธิบายคุณค่าได้อย่างดีหลังการร่วมกิจกรรม เห็นคุณค่าความสำคัญของอัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้ เนื่องจาก อัตลักษณ์ในศิลปหัตถกรรมภาคใต้ มีความประณีตสวยงามเป็นพิเศษ มีความภูมิใจ ที่บรรพบุรุษได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ประสพการณ์และความอดทนในการสร้างสรรค์งานอันทรงคุณค่าขึ้น เพื่อเป็นสมบัติให้กับเยาวชนภาคใต้รุ่นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2520) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ศิลปะเป็นการเสริมสร้างลักษณะนิสัยให้ผู้เรียนได้สัมผัสถึงคุณค่า ความเป็นจริง สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เกิดการพัฒนาด้านความคิดและความซาบซึ้ง ซึ่งตรงตามจุดประสงค์ของการพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ในงานศิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน ในส่วนของความพึงพอใจของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ในภาพรวมผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก พฤติกรรมการแสดงออกของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมพบว่า พฤติกรรมของผู้ร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจ สามารถตอบคำถามจากการบรรยายเรื่อง

อตัลัษณ์ของคิลปหัตถกรรมภาคใต้แต่ละประเภทได้อย่างชัดเจน มีความมั่นใจในการนำข้อมูลที่ได้รับจากการบรรยายมาลงมือในชั้นปฏิบัติ ให้ความสนใจทำให้จัดลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องแม่นยำ มีความสุขในการทำกิจกรรม ผู้ร่วมกิจกรรมมีความภาคภูมิใจต่อผลงานของตนเองเมื่อผลงานเสร็จ สามารถนำเสนอผลงานของตนเองได้ดี และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมกิจกรรมด้วยกัน

ดังนั้น การพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอตัลัษณ์ในงานคิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน ทำให้เข้าใจถึงรูปแบบของอตัลัษณ์ของภาคใต้ที่ใช้สีสันที่มีความสดใส ใช้สีคู่ตรงข้าม ทำให้เกิดการตัดกันของสีอย่างชัดเจน และลวดลายที่เป็นอตัลัษณ์ ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติในท้องถิ่นของภาคใต้ และลวดลายไทยเดิมนำมาดัดทอน หรือการนำมาผนวกเข้ากับความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบของกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นได้เป็นกิจกรรมตามประเภทของงานคิลปหัตถกรรมภาคใต้ เป็นกิจกรรมระยะสั้นกระชับ สนุกสนาน เนื้อหาในการทำกิจกรรมมีความทันสมัย เข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน สร้างความเพลิดเพลินให้กับเยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นผลทำให้เยาวชน มีความ ภูมิใจ หวังแทน ต้องการที่จะอนุรักษ์สืบสานอตัลัษณ์ของคิลปหัตถกรรมภาคใต้ ทำให้เยาวชน ตระหนักถึงคุณค่าของอตัลัษณ์ในงานคิลปหัตถกรรมภาคใต้ ซึ่งทำให้เห็นว่าการพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อการเห็นคุณค่าของอตัลัษณ์ในงานคิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือ ได้รูปแบบของอตัลัษณ์ในงานคิลปหัตถกรรมภาคใต้ และได้พัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะที่มีคุณภาพเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าเรื่องอตัลัษณ์ในงานคิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้จัดกิจกรรมควรเตรียมสถานที่ปฏิบัติศิลปะให้พร้อมต่อการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าเรื่องอตัลัษณ์ในงานคิลปหัตถกรรมภาคใต้สำหรับเยาวชน ทั้งวัสดุอุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้
2. ในการจัดกิจกรรมเพื่อการเห็นคุณค่า ควรมีบรรยากาศในการทำที่ผ่อนคลาย เพื่อความเพลิดเพลินของผู้ร่วมกิจกรรม ทำให้ทำกิจกรรมได้อย่างเต็มที่และมีความสุข

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าเรื่องอัตลักษณ์ในงานศิลปะทัศนกรรมในภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยสำหรับเยาวชน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

ทรงคุณ จันทจร, พิสิฐภู่ บุญไชย, และ ไพรัช ถิตย์ผาด. (2552). คุณค่าอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการนำมาประยุกต์เป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้. *วารสารความหลากหลายทางวัฒนธรรม*, 6(14), 224-233.

นฤตล จิตสกุล. (2554). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะในหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เรือพนมพระ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์ ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิรมล ตีรณสาร. (2525). *ศิลปศึกษากับครูประถม*. ตีรณสาร.

ประชิด สกฤษณ์พัฒน์, วิมล จิโรจน์พันธุ์, และ อุดม เขยกิจวงศ์. (2548). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. แสงดาว.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2538). *ศิลปะทัศนกรรมพื้นบ้าน*. คอมแพคท์พริ้นท์.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2544). *มรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน*. ต้นอ้อ 1999.

วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูริย์. (2520). *ทฤษฎีและแนวทาบปฏิบัติการสร้างเสริมลักษณะนิสัยในวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521*. สารมวลชน.

ศักดิ์ดา บุญยี่ต. (2546). *การศึกษาคุณค่าศิลปะและสลักไม้ในหอไตรภาคอีสานตอนล่างของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรีโปรแกรมวิชาศิลปศึกษา และโปรแกรมวิชาศิลปกรรมสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์ ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อลสิณา อนันตะอาต. (2556). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเรื่อง การออกแบบลายผ้า ทอตามภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศิลป์ ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัจนรากุล ทองรอด. (2552). *การศึกษาคุณค่าในงานศิลปะทัศนกรรมภาคใต้ ตามการรับรู้ของ*

อาจารย์และนักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรม ระดับปริญญาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ภาคใต้ [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต 'ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2544). *ภูมิปัญญาชาวบ้าน*. มูลนิธิภูมิปัญญา.

ภาษาอังกฤษ

Libby, W. M. (2000). *Using art to make art: Creative activities using masterpieces*.
Wadsworth.

Michael, J. A. (1983). *Art and adolescent: Teaching art at the secondary level*.
Teachers College.